

**Rada Ochrony Pracy
przy Sejmie RP**

**Stanowisko Rady Ochrony Pracy
w sprawie kompleksowej oceny zdolności do pracy jako narzędzia integracji
społecznej i aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.**

Rada Ochrony Pracy na posiedzeniu 25 września 2018 r. omówiła problematykę związaną z oceną zdolności do pracy jako narzędzia integracji społecznej i aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Podstawę dyskusji stanowiły materiały przygotowane przez Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy oraz Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Jednym z głównych problemów polskiego rynku pracy są niewykorzystane zasoby pracy osób narażonych na długotrwałe bezrobocie i wykluczenia społeczne, w tym osób z różnym stopniem niepełnosprawności.

Według danych zaczerpniętych z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) spośród 1 638 tys. osób z niepełnosprawnościami będących w wieku produkcyjnym (wg prawa 18-59 lat dla kobiet i 18-64 lat dla mężczyzn) aż 73,6% jest biernych zawodowo¹. Oznacza to, że większość osób z niepełnosprawnościami pozostaje poza rynkiem pracy.

Jedną z ważniejszych barier skutecznej aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami lub zagrożonych niepełnosprawnością jest rozproszony i zróżnicowany metodycznie system orzeczniczy. Obecnie w Polsce podstawowe orzecznictwo do celów rentowych (orzeczenia o niepełnosprawności w stopniu powodującym niezdolność do pracy oraz orzeczenia o niesamodzielności) prowadzą lekarze orzecznicy ZUS oraz komisje lekarskie ZUS. Natomiast rolnicy i ich rodziny kierowani są do lekarzy orzeczników i komisji lekarskich Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS), a tzw. służby mundurowe (policjanci, żołnierze, celnicy) i ich rodziny do komisji lekarskich MON lub MSWiA. Z kolei orzecznictwo do celów pozarentowych prowadzone jest przez powiatowe lub miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Z takim rozproszeniem systemu orzecznictwa związany jest brak jednolitych standardów badania i orzekania o zdolności do pracy. Kolejną barierą jest niewystarczająca wiedza pracodawców o możliwościach

¹ Dane BAEL GUS – I kw. 2018, www.stat.gov.pl.

wykonywania pracy przez osoby po wypadkach i przebytych chorobach. Taki stan niewątpliwie wymaga modyfikacji systemu orzekania o niepełnosprawności w kierunku ujednolicenia oceny zdolności do pracy.

Z przedstawionych informacji wynika, że Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy opracował i przetestował w projektach pilotażowych model kompleksowej oceny zdolności do pracy osób z niepełnosprawnościami.

Kompleksowość modelu zapewnia metodologia oceny możliwości fizycznych, sprawności psychospołecznych i sensorycznych w odniesieniu do wymagań pracy. Uwzględniono w nim także diagnozę predyspozycji zawodowych, zwłaszcza gdy konieczne jest wskazanie kierunków reorientacji zawodowej. Istotną wartość metodyczną stanowi wykorzystanie do oceny standaryzowanych testów psychologicznych i fizjologicznych w kontekście wymagań pracy. Uwzględniono również Międzynarodową Klasyfikację Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF), która zakłada całościowe podejście do oceny medycznej stanu organizmu oraz jego ocenę funkcjonalną pozwalające na określenie możliwości uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. Umożliwia to zmianę z ustalania „niezdolności do ...” na „zdolności do ...”.

W wyniku tak przeprowadzonej oceny powstaje indywidualny profil możliwości psychofizycznych i kompetencji zawodowych (tzw. *Paszport do pracy*), w którym obok przedstawienia i omówienia wyników badania znajdują się również rekomendacje dotyczące – w razie potrzeby – rehabilitacji, szkoleń, reorientacji zawodowej czy dostosowania stanowiska pracy.

W prezentacji Departamentu Prewencji i Rehabilitacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przedstawiono działania podejmowane w ramach prewencji wypadkowej i rentowej, w tym również prace naukowo-badawcze, w których stosowano przedstawiony przez CIOP-PIB model kompleksowej oceny zdolności do pracy. Do szczególnie ważnych efektów tych prac należy zaliczyć powrót do pracy osób, które doznały naruszenia sprawności organizmu w następstwie wypadku, ukierunkowany na wczesne wdrożenie rehabilitacji w celu skrócenia czasu powrotu do pracy. Udało się osiągnąć to 384 osobom na 430 osób, które ukończyły rehabilitację (ponad 80%).

W dyskusji podniesiono celowość szerszego wykorzystania przez projektantów, pracodawców oraz organy kontroli opracowania pt.: Projektowanie obiektów, pomieszczeń oraz przystosowanie stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych o specyficznych potrzebach – ramowe wytyczne. W dyskusji zwrócono także uwagę na istotność

zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami mobilności umożliwiającej im uczestniczenie w życiu społecznym i zawodowym.

Na podstawie przedstawionych materiałów i dyskusji przeprowadzonej na posiedzeniu Rada Ochrony Pracy zaleca:

1. Opracowanie regulacji prawnych w celu utworzenia spójnego systemu kompleksowej oceny zdolności do pracy, obejmującego m.in.: orzecznictwo o niepełnosprawności oraz działania w ramach prewencji rentowej, rehabilitacji i reorientacji zawodowej. Zadania Ośrodka Referencyjnego powinna pełnić placówka naukowa dysponująca odpowiednimi kompetencjami.
2. Intensyfikację działań podmiotów pracujących na rzecz osób z niepełnosprawnościami celem wprowadzenia do praktyki wyników dotychczas zrealizowanych projektów i badań, w tym w szczególności opracowania pt.: *Projektowanie obiektów, pomieszczeń oraz przystosowanie stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych o specyficznych potrzebach – ramowe wytyczne.*
3. Ułatwienie mobilności osób z niepełnosprawnościami niezbędnej dla zapobiegania ich wykluczeniu społecznemu i zawodowemu.

PRZEWODNICZĄCY

Rady Ochrony Pracy

/-/ Poseł Janusz Śniadek

Warszawa, 16 października 2018 r.